VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ CẦN CÙ, SÁNG TẠO TRONG CÔNG TÁC DẠY VÀ HỌC Ở CÁC NHÀ TRƯỜNG ĐÀO TẠO SĨ QUAN TRONG QUÂN ĐỘI HIỆN NAY

Võ Nghĩa Hùng
Khoa Trinh sát, Trường Sĩ quan Lục quân 2

Tóm tắt: *Bài báo phân tích tư tưởng Hồ Chí Minh về "cần cù, sáng tạo" và ý nghĩa đối với công tác đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay. Tư tưởng "cần cù" nhấn mạnh siêng năng, bền bỉ trong học tập, rèn luyện; còn "sáng tạo" đề cao tư duy độc lập, vận dụng linh hoạt lý luận vào thực tiễn. Hai phẩm chất này bổ sung cho nhau, tạo nên sức mạnh trong học tập và chiến đấu. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất các nguyên tắc vận dụng: gắn lý luận với thực tiễn; phát huy tự học, tự rèn luyện; kết hợp dân chủ với kỷ luật quân đội; đổi mới phương pháp giảng dạy. Kết quả nghiên cứu khẳng định, việc áp dụng đúng đắn tư tưởng Hồ Chí Minh sẽ góp phần xây dựng đội ngũ sĩ quan "vừa hồng vừa chuyên", có bản lĩnh chính trị, năng lực sáng tạo và khả năng thích ứng, đáp ứng yêu cầu xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam hiện đại.*

Từ khoá: *Cần cù, sáng tạo, nhà trường trong quân đội, tư tưởng Hồ Chí Minh*

APPLYING HO CHI MINH'S IDEAS ON DILIGENCE AND CREATIVITY IN TEACHING AND LEARNING AT OFFICER TRAINING SCHOOLS IN THE MILITARY TODAY

Vo Nghia Hung
Faculty of Reconnaissance, Army Officer College No. 2

Abstract: *This article analyzes Ho Chi Minh's thought on "diligence and creativity" and its significance for the training of military officers in the current context. The notion of "diligence" emphasizes hard work, perseverance, and discipline in study and training, while "creativity" highlights independent thinking and the flexible application of theory to practice. These two qualities complement each other, forming a source of strength in both learning and combat. On this basis, the paper proposes key principles for application: linking theory with practice; promoting self-study and self-discipline; combining democracy with military discipline; and innovating teaching methods. The findings affirm that the proper application of Ho Chi Minh's thought contributes to building a corps of officers who are both politically steadfast and professionally competent, with creativity and adaptability to meet the requirements of building a modern People's Army of Vietnam.*

Keywords: *Diligence, creativity, military schools, Ho Chi Minh's thought*

Nhận bài: 18/08/2025 *Phản biện: 20/09/2025* *Duyệt đăng: 25/09/2025*

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh quốc phòng an ninh ngày càng phức tạp và công nghệ tác chiến hiện đại phát triển nhanh chóng. Các nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay giữ vai trò then chốt trong việc đào tạo đội ngũ sĩ quan có phẩm chất chính trị vững vàng, năng lực chuyên môn cao và tinh thần sáng tạo. Việc nâng cao chất lượng dạy và học tại Nhà trường vì thế mang ý nghĩa chiến lược đối với xây dựng lực lượng vũ trang vững mạnh toàn diện. Tư tưởng Hồ Chí Minh về "cần cù, sáng tạo", cùng với quan điểm giáo dục "lấy tự học làm cốt" và "dạy chữ gắn với dạy người", cung cấp khuôn lý luận giá trị để định hướng mục tiêu, nội dung và phương pháp đào tạo: vừa rèn ý chí, tinh thần lao động cần mẫn, vừa phát huy sáng kiến, tư duy độc lập của người học.Việc vận dụng đúng đắn tư tưởng này không chỉ góp phần bồi đắp phẩm chất đạo đức, ý chí kỷ luật của người quân nhân mà còn thúc đẩy đổi mới phương pháp sư phạm, nâng cao năng lực giải quyết tình huống, thích nghi với tác chiến hiện đại.

Tuy nhiên, thực tiễn đào tạo tại một số ít Nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay còn gặp một số hạn chế: phương pháp giảng dạy truyền thống vẫn còn, nội dung chưa tích hợp đầy đủ các hình thức rèn luyện sáng tạo, cơ chế khuyến khích sáng kiến chưa hệ thống. Do đó, cần có một nghiên cứu hệ thống để phân tích cơ sở lý luận, đánh giá thực trạng và đề xuất giải pháp vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về "cần cù", "sáng tạo" sao cho phù hợp với đặc thù Nhà trường và yêu cầu nhiệm vụ mới.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về cần cù, sáng tạo

Tư tưởng Hồ Chí Minh về cần cù

Chủ tịch Hồ Chí Minh là tấm gương sáng ngời về đạo đức, đồng thời thể hiện rõ nét phong cách làm việc cần cù cùng khả năng tư duy sáng tạo. Những phẩm chất cao quý này hiện hữu xuyên suốt hành trình cách mạng của Người, từ giai đoạn bôn ba tìm đường cứu nước cho tới khi trở thành vị lãnh tụ vĩ đại của dân tộc. Người đã luận

giải về "cần cù" một cách sâu sắc và hệ thống: Người nêu định nghĩa ngắn gọn: "Cần tức là siêng năng, chăm chỉ, cố gắng, dẻo dai". Tư tưởng về cần cù, sáng tạo do Người đề xướng không chỉ đóng vai trò nền tảng trong thời kỳ kháng chiến, mà còn giữ nguyên giá trị sâu rộng, định hướng cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong thời đại mới.

Xuyên suốt lịch sử Việt Nam, dân tộc ta luôn kiên trì đấu tranh để giành và giữ vững độc lập. Nếu như nhiều quốc gia khác chủ yếu có điều kiện tập trung vào lao động cần mẫn, gây dựng của cải, thì người Việt Nam lại phải thể hiện sự cần cù, bền bỉ và nhẫn nại trong cả quá trình chiến đấu. Trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã kêu gọi toàn dân kiên định "đánh bao giờ địch bại, địch cút"; còn trong kháng chiến chống đế quốc Mỹ, Người đặc biệt nhấn mạnh tinh thần quyết tâm chiến đấu "5 năm, 10 năm, 20 năm hoặc lâu hơn nữa". Khi Hồ Chí Minh tuyên bố "hễ còn một tên xâm lược trên đất nước ta thì ta còn phải tiếp tục chiến đấu, quét sạch nó đi" chính là khẳng định ý chí kiên cường, tinh thần cần cù không chỉ trong lao động mà cả trong đấu tranh bảo vệ Tổ quốc.

Đối với những chiến sĩ trực tiếp cầm súng, sự chăm chỉ rèn luyện là yếu tố tiên quyết. Bác nêu rõ: "Bộ đội cũng ví như con dao, cái súng, không lau chùi luôn sẽ hỏng. Chăm tập luyện sẽ tiến bộ". Bác cũng yêu cầu mọi cán bộ, Đảng viên phải tiên phong "cần cù" trong học tập, công tác. Người nói: "Học hỏi là một việc phải tiếp tục suốt đời... Không ai có thể tự cho mình đã biết đủ rồi, biết hết rồi. Thế giới ngày ngày đổi mới, nhân dân ta ngày càng tiến bộ, cho nên cần tiếp tục học và hành để tiến bộ kịp nhân dân". Cần cù không chỉ gói gọn trong thái độ nghiêm túc với công việc mà còn được đánh giá thông qua những kết quả to lớn do đức tính này mang lại. Trong xã hội hiện đại, mỗi cá nhân phụ trách những vai trò, nhiệm vụ khác nhau; muốn hoàn thành tốt bổn phận, không ai có thể thiếu đi sự "cần cù" siêng năng, chăm chỉ. Bởi lẽ, như Hồ Chí Minh khẳng định, nếu có đủ chữ "cần" thì "việc gì, dù khó mấy cũng làm được".

Tư tưởng Hồ Chí Minh về sáng tạo

Bên cạnh đức tính "cần cù", Hồ Chí Minh còn nhấn mạnh đến tư duy "sáng tạo", xem đây là yếu tố quan trọng để nâng cao hiệu quả công việc. Sáng tạo là sự say mê, tìm tòi để tạo ra những giá trị mới về vật chất, tinh thần hoặc tìm ra cái mới, cách giải quyết mới mà không bị gò bó phụ thuộc vào cái đã có. Sự sáng tạo của Hồ Chí Minh là quá trình học hỏi, thấm nhuần sâu sắc tư tưởng của V.I.Lênin là "không hề coi lý luận của Mác như là một cái gì đã xong xuôi hẳn và bất khả xâm phạm", mà "phải tự mình phát triển hơn nữa lý luận của Mác, vì lý luận này chỉ đề ra nguyên lý chỉ đạo chung, còn việc áp dụng những nguyên lý ấy, thì xét riêng từng nơi, ở Anh không giống ở Pháp, ở Pháp không giống ở Đức, ở Đức không giống ở Nga". Người đã vận vận dụng sáng tạo trong lý luận cách mạng của Chủ nghĩa Marx - Lenin vào điều kiện cụ thể của cách mạng Việt Nam trong những bước đầu xây dựng cơ sở vật chất cho CNXH. Theo Người: "Hiện nay đứng về mặt xây dựng chủ nghĩa xã hội, tuy chúng ta đã có những kinh nghiệm dồi dào của các nước anh em, nhưng chúng ta cũng không thể áp dụng những kinh nghiệm ấy một cách máy móc, bởi vì nước ta có những đặc điểm riêng của ta". Người còn nhấn mạnh thêm: "Ta không thể giống Liên Xô vì Liên Xô có phong tục tập quán khác, có lịch sử, địa lý khác. Ta có thể đi con đường khác để tiến lên chủ nghĩa xã hội". Theo Người muốn đạt được mục tiêu cách mạng trong từng giai đoạn nhất định, cần tránh rập khuôn, máy móc, phải luôn năng động và tìm tòi những giải pháp mới phù hợp với hoàn cảnh thực tiễn. Tư tưởng Hồ Chí Minh về sáng tạo được thể hiện trước hết ở việc Người chủ trương học hỏi từ tinh hoa của nhân loại nhưng biết vận dụng một cách khéo léo, phù hợp với điều kiện Việt Nam. Trên hành trình tìm đường cứu nước, Hồ Chí Minh đã nghiên cứu nhiều mô hình cách mạng, tư tưởng tiến bộ, kế thừa truyền thống yêu nước của dân tộc và tiếp thu quan điểm cách mạng vô sản quốc tế. Dẫu vậy, Người không sao chép nguyên xi lý luận nước ngoài mà luôn trăn trở trong việc giải quyết thực tiễn, đặt ra những hướng đi khác biệt, sáng tạo để phục vụ mục tiêu giải phóng dân tộc.

Khi bàn về mối quan hệ giữa cần cù và sáng tạo, Hồ Chí Minh luôn đề cao sự kết hợp hài hòa, bổ sung lẫn nhau. Cần cù được ví như "xương sống" của quá trình lao động và cống hiến, còn sáng tạo là "nguồn dinh dưỡng", "khí huyết" để cơ thể ấy vươn lên, đạt được kết quả mong muốn. Nếu chỉ cần cù mà thiếu sáng tạo, công việc có thể dẫn đến trì trệ, đi vào lối mòn, không bắt kịp với những yêu cầu thực tiễn ngày càng thay đổi. Ngược lại, nếu chỉ thiên về sáng tạo mà thiếu sự kiên trì, bền bỉ lao động thì mọi ý tưởng mới cũng khó thành hiện thực. Như vậy, đức tính cần cù và

tư duy sáng tạo phải đi đôi với nhau, làm nên sức mạnh tổng hợp, giúp con người Việt Nam vượt qua muôn vàn thử thách.

Bài học về cần cù và sáng tạo từ Hồ Chí Minh còn tiếp tục soi sáng con đường phát triển của dân tộc trong thời đại khoa học – công nghệ bùng nổ. Trong bối cảnh đất nước hội nhập sâu rộng, môi trường cạnh tranh gay gắt, người lao động cần rèn luyện tinh thần hăng say, cần cù trong học tập và làm việc, đồng thời không ngừng sáng tạo để nâng cao chất lượng lao động, tạo ra những bước đột phá.

2.2. Nguyên tắc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về cần cù, sáng tạo trong công tác dạy và học tại các Nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay

Việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về "cần cù, sáng tạo" trong công tác dạy và học ở các Nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay cần phải dựa trên những nguyên tắc cơ bản, vừa đảm bảo tính khoa học, vừa phù hợp với đặc thù đào tạo cán bộ quân sự. Các nguyên tắc này không chỉ mang tính định hướng mà còn là cơ sở để triển khai các giải pháp cụ thể, góp phần nâng cao hiệu quả huấn luyện, đào tạo đội ngũ sĩ quan đáp ứng yêu cầu xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam trong tình hình mới.

Một là, kết hợp chặt chẽ lý luận với thực tiễn

Hồ Chí Minh luôn nhấn mạnh rằng học phải đi đôi với hành, lý luận phải gắn liền với thực tế. Theo Người, tri thức chỉ thật sự có giá trị khi được kiểm nghiệm và vận dụng hiệu quả trong đời sống lao động, chiến đấu và sáng tạo. Trong môi trường quân sự, nguyên tắc này càng trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết, bởi nhiệm vụ đào tạo sĩ quan chỉ huy không thể chỉ dừng lại ở việc tiếp thu những khái niệm, công thức hay nguyên tắc trong sách vở, mà điều cốt lõi chính là khả năng chuyển hóa chúng thành kỹ năng, thành phương pháp tư duy và hành động linh hoạt trong thực tiễn chỉ huy, quản lý bộ đội và tổ chức chiến đấu. Đặc biệt, trong bối cảnh hiện nay khi chiến tranh hiện đại đặt ra những yêu cầu phức tạp, đa dạng, việc gắn kết giữa lý luận với thực tiễn càng có ý nghĩa quyết định. Quá trình dạy học ở các Nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay vì thế phải đặt trọng tâm vào việc kết hợp chặt chẽ giữa kiến thức lý luận quân sự với các hoạt động rèn luyện thao trường, huấn luyện thực địa, mô phỏng chiến đấu bằng công nghệ hiện đại, diễn tập chiến thuật và giải quyết tình huống bất ngờ. Qua đó, học viên không chỉ được củng cố kiến thức đã học, mà còn hình thành tác phong làm việc cần cù, kiên trì và tính kỷ luật cao, đồng thời phát triển tư duy sáng tạo, khả năng phán đoán nhanh và quyết đoán để giải quyết nhiệm vụ trong điều kiện chiến đấu ngày càng phức tạp, biến động.

Hai là, đề cao tinh thần tự học, tự rèn luyện của học viên

Theo Hồ Chí Minh, "lấy tự học làm cốt" chính là phương pháp cơ bản và lâu dài để mỗi người không ngừng hoàn thiện bản thân, nâng cao tri thức và năng lực sáng tạo. Người cho rằng, việc học không chỉ giới hạn ở lớp học hay sự truyền đạt của thầy giáo, mà quan trọng hơn là tinh thần tự giác, chủ động tìm tòi và nghiên cứu của người học. Trong thực tế, giảng viên giữ vai trò định hướng, dẫn dắt, khơi gợi tư duy, còn chiều sâu của tri thức và sự bền vững của kết quả học tập lại phụ thuộc chủ yếu vào khả năng tự học, tự rèn luyện của học viên. Vận dụng nguyên tắc này vào công tác dạy và học ở các Nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay, Nhà trường cần chú trọng xây dựng môi trường học tập năng động, khuyến khích học viên phát huy tính tích cực, chủ động trong nghiên cứu tài liệu, trao đổi thảo luận nhóm, tham gia giải quyết các tình huống thực tiễn và mạnh dạn đưa ra sáng kiến trong quá trình huấn luyện, diễn tập. Cùng đó, đội ngũ giảng viên phải không ngừng đổi mới phương pháp giảng dạy, chuyển từ lối truyền đạt kiến thức một chiều sang hướng dẫn, gợi mở, tạo động lực cho học viên ham học hỏi, khát vọng vươn lên và khả năng vận dụng sáng tạo trong thực tiễn quân sự.

Ba là, phát huy dân chủ trong dạy và học, song song với giữ vững kỷ luật quân đội

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, việc "học hỏi lẫn nhau" được coi là một nguyên tắc quan trọng để nâng cao tri thức và bồi dưỡng năng lực. Người luôn nhấn mạnh rằng quá trình học tập không chỉ là tiếp thu thụ động từ thầy giáo, mà còn là sự trao đổi, tương tác và rèn luyện lẫn nhau giữa những người học. Điều này đặc biệt có ý nghĩa trong môi trường quân sự – nơi đòi hỏi sự kết hợp chặt chẽ giữa tính chủ động, sáng tạo cá nhân và kỷ luật tập thể nghiêm minh. Vận dụng tư tưởng đó, việc thực hiện phương châm "cần cù, sáng tạo" trong dạy và học ở các Nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay cần được tiến hành một cách hài hòa: một mặt khuyến khích dân chủ học thuật, tạo điều kiện để học viên mạnh dạn nêu sáng kiến, tham gia phản biện và đóng góp ý kiến xây dựng bài giảng; mặt khác vẫn duy trì nguyên tắc kỷ luật,

mệnh lệnh, bảo đảm tính thống nhất trong tổ chức và sức mạnh của tập thể quân đội. Chỉ trên nền tảng kết hợp nhuần nhuyễn giữa sáng tạo và kỷ luật, giữa tự do học thuật và sự tuân thủ quy định, quá trình đào tạo sĩ quan mới có thể phát huy tối đa hiệu quả, hình thành đội ngũ cán bộ vừa có trí tuệ, tư duy độc lập, vừa có bản lĩnh, phẩm chất vững vàng trước mọi nhiệm vụ.

Bốn là, khuyến khích đổi mới phương pháp đào tạo

Tinh thần sáng tạo trong tư tưởng Hồ Chí Minh không chỉ là một khẩu hiệu chung chung, mà phải được hiện thực hóa bằng những biện pháp cụ thể, gắn với đặc thù của công tác dạy và học trong môi trường quân sự. Đối với các Nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay, điều đó thể hiện ở sự linh hoạt trong tổ chức và quản lý hoạt động giảng dạy, tránh sự rập khuôn, cứng nhắc. Nhà trường cần mạnh dạn áp dụng các phương pháp giảng dạy hiện đại như dạy học theo tình huống, dạy học dự án, phương pháp mô phỏng chiến thuật hay tích hợp công nghệ số trong huấn luyện. Những hình thức này vừa giúp học viên gắn lý thuyết với thực tiễn, vừa đặt họ vào môi trường huấn luyện gần sát điều kiện tác chiến. Bên cạnh đó, đội ngũ giảng viên cần được khuyến khích phát huy tinh thần đổi mới, sáng tạo trong thiết kế bài giảng, cải tiến giáo án, cũng như đa dạng hóa hình thức kiểm tra, đánh giá. Qua quá trình này, học viên không dừng lại ở việc tái hiện kiến thức mà còn phát triển năng lực tư duy độc lập, khả năng sáng tạo và sự nhạy bén trong xử lý tình huống quân sự những phẩm chất cốt lõi của người sĩ quan chỉ huy trong thời kỳ mới.

III. KẾT LUẬN

Tư tưởng Hồ Chí Minh về "cần cù, sáng tạo" là di sản quý báu, có giá trị chỉ dẫn to lớn đối với sự nghiệp giáo dục đào tạo trong Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay. Việc vận dụng đúng đắn tư tưởng này tại các Nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay không chỉ góp phần hình thành đội ngũ sĩ quan có bản lĩnh chính trị vững vàng, phẩm chất đạo đức trong sáng, mà còn nuôi dưỡng tinh thần lao động cần mẫn, khát vọng sáng tạo và năng lực thích ứng với sự phát triển của khoa học – công nghệ, nghệ thuật quân sự hiện đại. Để đạt được mục tiêu đó, Nhà trường cần tiếp tục đổi mới toàn diện nội dung, phương pháp giảng dạy; xây dựng môi trường học tập kỷ luật nhưng giàu tính dân chủ, khuyến khích nghiên cứu khoa học và sáng kiến thực tiễn. Trên nền tảng kết hợp nhuần nhuyễn giữa "cần cù" và "sáng tạo", công tác đào tạo ở các Nhà trường đào tạo sĩ quan trong quân đội hiện nay sẽ ngày càng nâng cao chất lượng, góp phần trực tiếp vào sự nghiệp xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam "cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại", thực hiện thắng lợi hai nhiệm vụ chiến lược xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] V.I.Lênin: Toàn tập, tập 4 (2005), Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

[2] Hồ Chí Minh (1968), *Lời kêu gọi cả nước tiến lên đánh thắng giặc Mỹ xâm lược*, Báo Nhân dân, số 5317, ngày 03 tháng 11 năm 1968.

[3] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập:* tập 5, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

[4] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập:* tập 6, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

[5] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*: tập 10, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

[6] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập:* tập 11, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.